

7. Залеський А. М. Континуанти праслав'янського є та 'а в українській мові [Текст] / А. М. Залеський // Мовознавство. – К., 1970. – № 3. – С. 42.
8. Карпатский диалектологический атлас. – М., 1967. – 275 с., 212 карт. – к. 1, 2, 3, 10.
9. Курило О. Про незалежну від наголосу зміну а по м'яких консонантах та по і в українських діалектах [Текст] / Олена Курило // Український діалектологічний збірник. – К.: Друкарня Української Академії наук, 1929. – Книга 2. – С. 101.
10. Лесюк М. Говірка села Ковалівка як відображення покутсько-гуцульського мовного суміжжя [Текст] / М. Лесюк // Діалектологічні студії. Школи. Постаті. Проблеми. – Випуск 4. – Львів. – 2004. – С.275–288. – ISBN 966-02-2707-8. – 568 с
11. Мойсієнко В. М. Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст ст. [Текст] / В.В. Німчук (відп. ред) – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 448 с. – Бібліогр.: С. 404–446. – 300 пр. – ISBN 966 – 8456 – 60– 2.
12. Тимченко Є. Курс історії української мови: [у 2 ч.]. – Частина I. Вступ і фонетика [Текст] / Є. Тимченко. – Харків – К.: Держ. вид-во України, 1930. – 216 с. – С. 144–145.
13. Филлин Ф. П. О происхождении праславянского языка и восточнославянских языков // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 1980. – № 4. – С. 36–50.

УДК 811.111'25

Остафійчук О.Д.
(Миколаїв, Україна)

СОМАТИЗМ *HAND* У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються семантичні особливості компоненту hand у складі фразеологізмів англійської мови. Визначається значення компоненту і його класифікація. Семантика компоненту hand визначається та характеризується в межах лінгвокраїнознавчого підходу до значення слів. З'ясовується національна специфіка фразеологічних одиниць англійської мови з компонентом hand.

Ключові слова: семантика, соматичний, лінгвокраїнознавчий підхід, фразеологізм, класифікація, національні особливості.

Статья посвящена изучению семантических особенностей компонента hand в составе фразеологизмов английского языка. Определяется значение компонента и его классификация. Семантика компонента hand определяется и характеризуется на основе лингвострановедческой теории значения слов. Выясняется национальная специфика фразеологических единиц английского языка с компонентом hand.

Ключевые слова: семантика, соматичный, лингвострановедческий подход, фразеологизм, классификация, национальные особенности.

© Остафійчук О.Д., 2012

*The article deals with the investigation of the semantic peculiarities of the component **hand** as a constituent of the English idioms and attempt to classify them semantically. The semantics of the component **hand** can be defined within the frame of the linguistic studies theory. The national specific features in the English idioms with the component **hand** are identified.*

Key words: *semantics, somatic, linguistic area studies theory, idiom, classification, national specific features.*

Мовознавство є наукою, що розвивається стрімко, і на сучасному етапі свого розвитку має багато нових підходів до вивчення мовного матеріалу. Когнітивні дослідження складають один з напрямів дослідження, що допомагає організувати і виокремити певні механізми і процеси, які беруть участь в аналізі пізнавальної діяльності людини, світосприйняття і світорозуміння. Важливе місце займають категорії, які є невід'ємною частиною у процесі формування картини світу, яка відображається у свідомості носіїв мови. Вивченню фразеологічних одиниць в рамках когнітивної лінгвістики з погляду особливості мовних картин світу кожного народу присвячено роботи таких дослідників як І.О. Голубовська [1], О.О. Селіванова [2], Ю.П. Солодуб [3].

Людський фактор стає об'єктом дослідження сучасної лінгвістики, а саме дослідження соматичних одиниць, які своєю семантикою відображають усе, що складає сферу поняття тілесності. Антропоцентризм мовної картини світу пояснюється тим, що людина стає центром уваги, і тому соматична лексика складає групу словникового складу мови і вирізняється широкою вживаністю. Семантична структура соматичної лексики надає можливості до символізації функцій різних частин тіла, і зокрема *руку (hand)*. Утворення із соматизмом мають багато переносних значень, що становить інтерес даного дослідження. Слова-соматизми утворюють певні групи, кожна з яких потрібно вивчати як єдине ціле, тому що кожна група є лексичним представником певної єдиної схематизації досвіду або певного знання [4: 53].

Когнітивний потенціал соматизму *hand* визначається у межах лінгвокраїнознавчого підходу, який передбачає аналіз мовних даних, що репрезентують значення соматизму в англійській мовній картині світу. Соматизм у складі фразеологічних одиниць є одиницею семантичного простору мови, який здійснює зв'язок між мовною і ментальною картинами світу. Дослідження соматизму додають нові значення для моделювання соматичного фрагменту мовної картини світу. Мовна картина світу кожного народу є індивідуальною і зберігає специфічний комплекс знань і уявлень про окрему мовну спільноту, які експлікують за допомогою мови. Зміст може розширюватися в залежності від розвитку людини і зі зміною меж її сприйняття дійсності.

Актуальність зумовлюється важливістю дослідження проблем взаємодії мови, мислення і культури. Аналіз соматичного компоненту є невід'ємною частиною мовної картини світу, що уможливило сприйняття дійсності іншого народу крізь розуміння власної.

Мова і культура завжди знаходяться в процесі інтеракції і взаємозалежності. Разом вони створюють одиницю, дослідження якої формує наше уявлення про навколишній світ власної дійсності, що викликає інтерес до інших картин світу, і як вони діють. Актуальним є також питання про міжкультурні стосунки у глобальному сенсі та інтерперсональні стосунки – у вузькому [5: 389].

Вивчення загальних закономірностей взаємодії мови і ментальних процесів викладено у працях Ч. Філмора, Є.С. Кубрякової, Ю.С. Степанова, Н.Д. Арутюнової та ін. Сприйняття та інтерпретація світу – це складна перцептивна діяльність і когнітивний процес. Слова, що позначають частини тіла людини, допомагають побачити загальну картину сприйняття простору людиною, яка має відмінну картину світу, і, яка має інший досвід формування просторових перцепцій. Соматизм *рука (hand)* являє важливу частину тіла, яка привертає увагу до людини, яка активно використовує жести, а також за допомогою рук можна звернути увагу інших людей на події та важливу інформацію. За допомогою рук можна окреслити простір, який може бути як бажаним, так і небажаним для спілкування з іншими. З погляду сприйняття руки у просторі – це те, що вказує на прям, відкритість або замкненість.

Простір, який формує значення соматизму *hand*, складається з декількох факторів: перший надає первинне тілесне значення (як частина тіла людини) і другий – функціонально-діяльності, який формує комунікативну функцію.

У межах антропоцентричної парадигми увага дослідників спрямована на вивчення особливостей структурування і засвоєння інформації, отриманої з оточуючого середовища [6]. Перша асоціація, пов'язана з рукою, говорить про те, що щось пов'язане з майном, яке рука може тримати або вказувати, як на своє. До такої групи відносимо фразеологічні одиниці: *to take something in hand* – накласти руку на щось, *to lay hands on* – узяти до своїх рук, *прибрати щось до рук*; *to take oneself in hand* – взяти себе в руки, *hands off!* – руки геть!, *to fall / get into somebody's hands* – потрапитись в чийсь лапи.

Значення діяльності або бездіяльності: *at first / second hand* – з перших, других, третіх рук (дізнатися, купити, знати щось), *to come to hands* – потрапляти під руку, *to give a free hand* – розв'язати руки, *to change hands* – переходити з рук в руки.

Значення неефективності або небажання змінити щось: *to live from hand to mouth* – жити впроголодь, *to be tired / bound hand and foot* – бути зв'язаним по руках і ногах, *not to lift a hand* – і пальцем не поворухнути.

Руки означають матеріальне втілення намірів людини: *to seek somebody's hand in marriage* – просити руки, *to win smb.'s hand* - завоювати серце, *to wash one's hands of* – умити руки.

Окремий інтерес складають ФО, де наголошується на різниці правої і лівої рук, що може мати як позитивний характер – *to be smb.'s right hand* – бути чиеюсь правою рукою, так і негативний – *not to let one's left hand what one's right hand does* – ліва рука не відає, що творить права, *to have two left hands* – мати діряві руки.

Фразеологічні одиниці зі складовою-соматизмом *hand* є певною тематичною групою, їх об'єднує множинність первинних і вторинних номінацій соматизму.

Однією з особливостей соматичної лексики є складна семантична структура, яка породжує інші асоціативні зв'язки та переносні значення. У процесі вторинної номінації відбувається переосмислення вже існуючого значення на основі асоціацій за схожістю і за суміжністю значень у інших сферах діяльності людини. Соматизм виражає перш за все типові якості, тобто ті, які виникають на основі первинних асоціацій на основі найчастіших життєвих ситуацій. Іншою частиною соматизму у складі ФО є зміна первинного значення на вторинне – символічне.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу / І.О. Голубовська. – К.: Логос, 2004. – 284 с.
2. Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): монографія / О.О. Селіванова. – К.; Черкаси: Брама, 2004. – 276 с.
3. Солодуб Ю.П. Сопоставительный анализ структуры лексического и фразеологического значений / Ю.П. Солодуб // Филологические науки. – 1997. – № 5. – С. 43–54.
4. Филлмор, Ч. Фреймы и семантика понимания. // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка. – М.: Прогресс, 1988. – С. 52 – 92.
5. Скрипник І. Ю. Ідеографічні характеристики соматичної фразеології англійської та української мов РОЗДІЛ VI. Фразеологія. 9. – Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2010. – С. 389 – 392.
6. Подсєвалова Н.О. Соматизм «Face» и его составляющие в английской языковой картине мира [Текст] : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук (10.02.04) - герм. языки / Н. О. Подсєвалова ; Воронеж. гос. пед. ун-т; науч. рук. С.С.Беркнер. - Воронеж, 2010. – 23 с.

УДК 81'367.335

*Плоткіна М.Г.
(Полтава, Україна)*

РЕАЛІЗАЦІЯ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ ЯК БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО РЕЛЕВАНТНОГО СИТУАТИВНОГО КОНТЕКСТУ

Стаття присвячена дослідженню функціональних характеристик складного речення в англійській мові. Аналіз цієї синтаксичної одиниці здійснюється із залученням постулатів теорії функціональної перспективи речення, розробленої Я. Фірбасом.

Ключові слова: *складне речення, функціональна перспектива речення, безпосередній релевантний ситуативний контекст, контекстуально залежний / незалежний елемент речення.*

Статья посвящена исследованию функциональных характеристик сложного предложения в английском языке. Анализ этой синтаксической единицы осуществляется с использованием основных постулатов теории функциональной перспективы предложения, разработанной Я. Фирбасом.

Ключевые слова: *сложное предложение, функциональная перспектива предложения, непосредственный релевантный ситуативный контекст, контекстуально зависимый / независимый элемент предложения.*